

Tullio Vorano

VLAČIĆ, KOJI ZAPRAVO NIJE BIO VLAČIĆ

Tullio Vorano, prof.
Karla Kranjca 56, HR – 52220 Labin
tullio.vorano@gmail.com

DOI: 10.21857/9e311hdxzm
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 24. 4. 2025.
Prihvaćeno: 20. 10. 2025.
UDK: 929Vlačić, Ilirik, M.

Autor članka iznosi argumente koji dokazuju da je Matija Vlačić (Ilirik) zapravo bio Matija Franković. Njegov otac, braća i sestre nećaci su u notarskim ispravama zapisani isključivo s prezimenom Franković. Matija se od 1542., pa zatim 1547. i 1549., samovoljno počeo potpisivati s Matthias Flacius Illyricus. Da bi opravdao uporabu prezimena Flacius, 1569. dao si je izraditi uvjerenje prema kojem se njegov otac istovremeno koristio prezimenima Vlačić i Franković, što ondašnje notarske isprave demantiraju.

Ključne riječi: *Matthias Flacius Illyricus; Matija Vlačić-Franković; Labin.*

Dana 11. ožujka 1575. umro je u Frankfurtu na Majni glasoviti reformator, teolog, crkveni povjesnik i filolog *Matthias Flacius Illyricus*, u nas poznat kao Matija Vlačić Ilirik. Četiristo pedeseta obljetnica njegove smrti prilika je da se o njemu nešto napiše i da se, između ostaloga, aktualizira pitanje njegova prezimena.

Ponajprije ćemo pogledati što se o toj ličnosti može naći na internetu. Hrvatska verzija *Wikipedije* oslovljava ga s **Matija Vlačić Ilirik**¹ i o njemu piše: „... rođen je u Labinu 1520. godine. Njegova obitelj nosila je i prezime Franković, a i Matija se je njime služio u početku po svojim europskim putovanjima.“ Autor teksta taj navod temelji na članku Nikole Hohnjeca u *Bogoslovnoj smotri*, sv. 64.²

¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Matija_Vlačić_Ilirik (pristupljeno 14. veljače 2025.).

² Hohnjec 1995, 386–397.

U *Hrvatskoj enciklopediji* nalazimo ga pod **Vlačić, Matija Ilirik**.³ Uz opis njegova školovanja u Veneciji stoji tvrdnja: „ondje ga je ujak Baldo Lupetina upoznao s reformacijskim pokretom“, što je netočno, jer Baldo mu nije bio ujak. Flaciusova majka bila je Iacoba Luciani („... *matre vero Domina Jacoba, filia quondam nobilis Viri D. Bartholomaei Luciani...*“)⁴, a njezin brat Luciano Luciani, pravi Matijin ujak, bio je oženjen Ivanom Lupetina, Baldovom sestrom. U istoj natuknici stoji i: „Pripisuju mu se polemična četverojezična rasprava *Razgovaranje meju papistu i jednim luteran* (1555), glavnina koje je napisana na hrvatskom jeziku, istarskim čakavskim narječjem Labinštine (potpisana je pseudonimom Antona Senjanina), te tiskanje *Otročje biblije* (1566), višejezičnoga vjerskoga udžbenika s katekizmima na pet jezika, među ostalima i na hrvatskom.“ Te su atribucije vrlo dvojbene, a danas, što čini i *Hrvatska enciklopedija, Otročju bibliju*, kao nešto što je neupitno, pripisuje slovenskom protestantu Sebastijanu Krelju, Matijinu učeniku.⁵ U pitanju atribucije prvoga navedenog djela nameću se dva jednostavna pitanja: zašto bi Matija tiskao to djelo u Padovi kad je sve redom objavljivao u Svetome Rimskom Carstvu (Njemačkoj) ili Švicarskoj? Isto tako, zašto bi ga objavio pod pseudonimom kad se uglavnom redovito potpisivao s *Matthias Flacius Illyricus*? Naime u Padovi, koja je bila daleko izvan domašaja Svetoga Rimskog Carstva, a time i njegovih neprijatelja, Matija nije imao razloga upotrijebiti pseudonim. Uz to je nepojmljivo korištenje pseudonima Antona Senjanina, koji nije izmišljen, nego je to osoba koja je djelovala u uraškoj tiskari. Zar bi Matija pripisao Senjaninu zasluge za navodno svoje djelo?

Istarska enciklopedija ima natuknicu **Vlačić Ilirik, Matija**⁶ s rečenicom: „S idejama reformacije upoznao ga je ujak fra → Baldo Lupetina, a po njegovu nagovoru odlazi na studij u Njemačku.“ Dakle, ponavlja se greška s ujakom Baldom i problematično autorstvo *Razgovaranja* i *Otročje biblije*.

Internetski medijski portal *Istra24* također donosi tekst o **Matiji Vlačiću Iliriku** u povodu obljetnice njegova rođenja, a prva rečenica teksta glasi: „Na današnji dan, davne 1520. godine u Labinu je rođen **Matija Franković (Vlačić)**, najveći istarski reformator i humanist.“⁷

³ Vlačić, Matija Ilirik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://enciklopedija.hr/clanak/vlacic-matija-ilirik> (pristupljeno 14. veljače 2025.).

⁴ Mirković 1960, 3.

⁵ Krelj, Sebastijan *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://enciklopedija.hr/clanak/krelj-sebastijan> (pristupljeno 14. veljače 2025.).

⁶ <https://istra.lzmk.hr/clanak/vlacic-ilirik-matija>, autora Stipana Trogrlića (pristupljeno 14. veljače 2025.).

⁷ <https://www.istra24.hr/kultura/matija-vlacic-ilirik-502.-godina-od-rodenja-najveceg-istarskog-reformatora-i-humanista>, autorice Matee Čelebija (pristupljeno 14. veljače 2025.).

Na internetskom portalu Instituta za filozofiju u tekstu o **Matiji Vlačiću Iliriku**⁸ ponavlja se greška s ujakom Baldom: „Vlačićev ujak B. Lupetina poslao ga je u Njemačku (1539)...“, kao i upitna atribucija *Otročje biblije*.

Irena Galić Bešker u sažetku svojega teksta posvećenog 500 obljetnici njegova rođenja⁹ ima dvije sporne rečenice: „Prvo Vlačićevo tiskano djelo bila je filološka rasprava koja je pod naslovom *De vocabulo fidei* objavljena 1555. Iste godine na hrvatskom je tiskana rasprava *Rasgovarange megiu papistu, i gednim luteran*, koju je Vlačić objavio pod pseudonimom Anton Segnianin.“ Svi dosad citirani izvori smještaju raspravu *De vocabulo fidei* u godinu 1549., kada se on potpisao s *Matthias Flacius Illyricus*. Kako sam naveo, u tiskari u Urachu doista je djelovao Antun Dalmatin, rodом iz Senja, pa je nezamislivo da bi Flacius potpisao svoje djelo imenom Antona Segnianina.

Engleska *Wikipedia* u iscrpnoj natuknici apostrofira ga kao „**Matthias Flacius Illyricus** (Latin; Croatian: *Matija Vlačić Ilirik*) or **Francovich**“¹⁰. U tekstu je ispravno objašnjeno srodstvo Balda Lupetine i Flaciusa, posredovanjem ujaka Luciana Lucianija, te njegov upis na Sveučilište u Baselu tumačenjem da podatak *de Francistis* znači „iz (roda) Frankovića“. Pogreške u toj natuknici nalazim u tvrdnji da je Baldo Lupetina bio provincijal franjevačkog reda i da je Matijin otac bio Andrija Vlačić iliti Franković, o čemu će poslije biti riječ. Glede provincijala, smatram meritornim svjedočenje fra Ljudevita Antona Maračića: „Najčešće se provlači tvrdnja da je fra Baldo bio provincijal Dalmatinske provincije svojeg Reda franjevac konventualaca (kako bi se fratru dala dodatna važnost), što doista nema nikakve potvrde u arhivskoj građi Provincije, pa ni Reda, pogotovo pak tvrdnja da je bio provincijal u Bologni.“¹¹

Wikipedia na njemačkom jeziku¹² bilježi ga kao „**Matthias Flacius** (genannt **Illyricus** ‘der Illyrier’, eigentlich *Matija Vlačić* oder *Vlacich*, gelegentlich auch *Franković*)“, što u osnovi znači da ga smatra Vlačićem, koji se od prilike do prilike koristio i prezimenom Franković, s čime se ne slažem, jer do četrdesetih godina XVI. stoljeća, dok se nije počeo potpisivati s *Flacius*, Matija rabi samo prezime Franković. Isto tako ne slažem se s tvrdnjom iz te natuknice da se Matijin otac zvao Andrej Vlačić, odnosno Franković, tj. da je potekao iz obitelji Franković i da je imao dodatno prezime Vlačić („Andrea Vlačić alias Francović, d. h. er ent-

⁸ https://www.ifzg.hr/digitalna_bastina/matthias-flacius-illyricus/ (pristupljeno 14. veljače 2025.).

⁹ Galić Bešker 2020, 39.

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Matthias_Flacius (pristupljeno 14. veljače 2025.).

¹¹ Maračić 2015, 51.

¹² https://de.wikipedia.org/wiki/Matthias_Flacius (pristupljeno 4. rujna 2025.).

stammte der Familie Francović und besaß den Beinamen Vlačić“) jer notarski spisi navode isključivo „Andrea Francovich“.

Naposljetku, *Wikipedia* na talijanskom jeziku navodi ga kao **Mattia Flacio Illirico**,¹³ a također pogrešno navodi Balda kao njegova ujaka. U natuknici je netočan podatak da mu je prva supruga ubrzo umrla i da mu je druga rodila osamnaestero djece. Većina autora navodi, pa tako i citirana engleska verzija *Wikipedije*, da je s prvom ženom imao dvanaestero, a s drugom šestero djece. I Luka Ilić u svojem članku iz 2019. naziva Matiju Vlačićem¹⁴.

Od dosad navedenih tekstova o Flaciusu jedino onaj na internetskom medijском portalu *istra24.hr* ispravno svjedoči o Matijinu podrijetlu tvrdnjom da je rođen kao Franković, u zagradi Vlačić. Da je doista bila riječ o Frankoviću, pokazuju sljedeće isprave: Matijina sestra, Celija Franković (*Celia Francovich*) u svojoj oporuci od 12. veljače 1546.¹⁵ navodi da joj je otac bio Andrej (*Andreas*) Franković, a Matija se u njoj spominje kao „gospar Matija Franković, njezin brat“ (*ser Matheus Francouich, frater suus*). Osim Matije (*Mattheus*), Celija navodi još dva brata, Franju (*Franciscus*) i Jakova (*Iacobus*), te dvije sestre, Martinu i Dinku (*Dominica*). U ondašnjim ispravama svi oni nose isključivo prezime Franković. Nije poznato je li bilo još djece, no Matija je svakako bio najmlađi, jer je njihova majka Jakova (*Iacoba*), rođena Luciani,¹⁶ umrla pri njegovu porodu. Otac Andrej Franković zapisan je u onovremenim dokumentima uvijek u istom obliku, kao *Francovich*. Prvi put 1512. (*Andreas Francovich*) u knjizi podestata Michelea Foscarinija¹⁷, drugi put u ispravi Zaharije Agatića od 14. studenoga 1535. (*semlea quondam Andree Francouich*), treći put u oporuci Pjerine, udovice Zaharija Domšanića, od 13. listopada 1539. („... *contiguam heredum quondam Andree Francouich domui in contrata Doliza...*“)¹⁸, a četvrti put u spomenutoj Celijinoj oporuci. Dakle, kad je riječ o izvornim dokumentima, radi se o jednoj podestatovoj i trima notarskim ispravama, a notari su zapisivali „... prezimena ljudi točno onako, kako su mu kazivana od stranaka i svjedoka i kako su se ti ljudi u gradu nazivali“¹⁹. Iz navedenog se može nedvojbeno zaključiti da je Matijin otac za života, a i posmrtno, imenovan isključivo kao **Franković** (*Francovich*), a tako i njegovi potomci.

¹³ https://it.wikipedia.org/wiki/Mattia_Flacio_Illirico (pristupljeno 14. veljače 2025.).

¹⁴ Ilić 2019, 23–35.

¹⁵ Ladić, Orbančić 2008, 157–159.

¹⁶ Mirković 1960, I pogl. 3.

¹⁷ HR-DAPA-811 *Podestat Labina i Plomina*, k. 1.

¹⁸ Ladić, Orbančić 2008, 40.

¹⁹ Mirković 1960, XVI.

Matija se također, barem do 1542., koristio samo prezimenom *Francovich*. Upravo u tom obliku (*de Francistis*) upisao se na Sveučilište u Baselu 1539., a na prezime *Francovich* dobivao je plaću na wittenberškom sveučilištu u razdoblju 1544. – 1549.²⁰ Koliko mi je poznato, stvari su se znatno promijenile 1542., kada se Matija, čini se, prvi put potpisao s *Flacius Illirycus* u svojem predgovoru djelu *Carmina vetusta ante trecentos annos scripta, quae deplorant inscitia Evangelii & taxant abus ceremoniarum*, koje je u Wittenbergu objavio Georg Ravius.²¹ Isto tako 1547. Matija se, u svojem predgovoru napisanom Georgu Buchholzeru za njegovo djelo *Eine prophetische Buspredigt*, potpisao s *Matt. Fla. Illy*. Dvije godine poslije, 1549., Matija je u svojem prvijencu *De vocabulo fidei*, upotrijebio potpis *Matthias Flacius Illyricus*, koji je zatim u većini svojih djela zadržao do kraja života. Moguće je da je Flacius bio latinski oblik riječi Vlah. Naime tršćanski povjesničar Marino Bonifacio, koji se posebno posvetio migracijama obitelji, tvrdi da su se Frankovići doselili u Labin s Krka početkom 16. stoljeća, a da su na Krku imali nadimak Vlah.²² Labinski samouki povjesničar Herman Stemberger čvrsto je vjerovao da je Flacius ustvari bila latinizacija riječi Vlah, što je bio sinonim za pastira, jer se, po njegovu mišljenju, Matija htio prikazati pastirom – duhovnim vođom – svih Ilira.²³

Po svemu sudeći, u sljedeća dva desetljeća (1549. – 1569.) Matija je usporedno upotrebljavao prezime *Francovich* i prezime *Flacius*. Do te pretpostavke dolazim zbog činjenice da su ga brojni protivnici žestoko napadali, ne samo zbog teoloških razmimoilaženja, nego su ga optuživali da je lažov i da potječe iz nezakonita braka,²⁴ zacijelo zbog uporabe dvaju prezimena. Matija je stoga nužno trebao službeno uvjerenje koje bi to demantiralo. Stoga je 1569. poslao jednoga od svojih sinova u Labin, čini se Danijela, poradi dobivanja potrebnog uvjerenja, a i zbog rješavanja ostatka očeve imovine. Taj podatak pruža nam Luciani u svojem djelu posvećenom Flaciusu, u kojem je napisao: „... gospodin F. (...) na temelju njemačkih biografija, bibliografija i enciklopedija, objavio je u *L'eco di Fiume* (br. 142 i 144 od 24. i 30. lipnja 1858,) vijesti i dokumente koji potvrđuju i dokazuju Flaciusovo podrijetlo iz Labina...”²⁵ Isto tako, upravo 1569., Matija je nužno trebao uvjerenje kojim bi dokazivao svoj renome ugledne osobe, kojoj se može

²⁰ Olson 2010, 33: u bilj. 17 navodi Waltera Friedensburga, „Die Anstellung des Flacius Illyricus an der Universität Wittenberg“, *Archiv für Reformationsgeschichte*, XI (1914).

²¹ Laszowski, Zagreb 1909, 9.

²² Marino Bonifacio 2019, 249.

²³ Herman Stemberger 1983, 30.

²⁴ Mirković 1960, 234.

²⁵ Luciani 1869, 6.

vjerovati, jer je očajnički tražio za sebe i za brojnu obitelj mogućnost ostanka u Strasbourgu, gdje je tamošnje Gradsko vijeće bilo pod jakim pritiskom cara Maksimilijana II. i izbornog kneza Augusta da mu uskrati dozvolu boravka.²⁶ Nažalost, ni dobiveno uvjerenje nije mu pomoglo, pa je na kraju Matija ipak zajedno s članovima svoje obitelji protjeran iz grada.²⁷

Dakle, Matija je trebao opravdanje za korištenje prezimena *Flacius*, a kao moguće rješenje vidio je njegovu pretvorbu u *Vlacich*. Upravo stoga oblik prezimena „Vlačić odnosno Franković (*Vlacich alias Francovich*)“ nalazimo **prvi i jedini** put u uvjerenju labinskoga podestata Baldissera Trevisana (upravljao je Labinom i Plominom 1568. – 1570.) izdanom 19. lipnja 1569., koje je Matija, kao dokaz njegove posebne važnosti, objavio za života u svojem djelu *Demonstrationes evidentissimae de essentia imaginis Dei et Diaboli*.²⁸ Mišljenja sam da je navedeno Trevisanovo uvjerenje zapravo potvrđivalo neistinu. Podestat, koji se u Labinu mijenjao svaka 32 mjeseca, nije bio upoznat sa stvarnim stanjem. Andrija Franković umro je podosta ranije, čini se 1532., a svakako prije 1535., pa se podestat oslanjao na kazivanje svjedoka. Znakovito je da se među njima ne nalazi nijedan Franković, iako su bili živi Matijini nećaci: Ivan, Mohor, Celija i Kriška, djeca Matijina brata Franje, te Dinka, kći Matijina brata Jakova.

Došavši u Labin, Matijin sin nije se mogao obratiti notarima za dobivanje traženog „lažnog“ uvjerenja, a isto tako ni članovima obitelji Francovich, jer bi za njih to značilo odreći se vlastita prezimena. Stoga je zamolio ujaka Luciana Lucianija da to učini, u svojstvu jednoga od dvojice tadašnjih labinskih sudaca (izmjenjivali su se svakih šest mjeseci). Osim Lucianija, svjedoci uvjerenja bili su plovani Gasparo Luciani, Sebastijan Lupetina, Ubaldo Scampicchio (ženidbom u srodstvu s Lucianijima), kanonik Antonio de Sidro i Zaharija Agatich – danas bismo rekli Lucianijev „klan“. Držim da su ujak, a i ostali svjedoci, bili svakako svjesni da izjavljuju neistinu, ali su zacijelo to učinili na svesrdnu molbu Matije, koju im je prenio njegov sin. Čini se da „mala“ laž poput te nije bila u ono doba osobito svetogrđe, kada je poznato kako je mletačka uprava bila jako koruptivna, a upravo su podestati u tome prednjačili.²⁹ Inače je i samo uvjerenje bilo po formi neobično, jer se u njemu čak triput potvrđuje da Matija potječe iz zakonitog braka Andreja Vlacicha *alias Francovich* i Iacobe, kćeri plemenitog Bartolomea Lucianija.

²⁶ Mirković 1960, 234.

²⁷ <https://istra.lzmk.hr/clanak/vlacic-ilirik-matija> (pristupljeno 21. veljače 2025.).

²⁸ Luciani 1869, 21.

²⁹ Veronese 1996, 93–102.

Prema zapisima ondašnjih labinskih notara, Matijina se rodbina, i nakon izrade uvjerenja 1569., koristila samo prezimenom Franković, pa je to dodatni dokaz da je više puta spomenuta potvrda iznosila neistinu. Primjerice:

– 26. kolovoza 1571. Ivan, sin pok. Franje Frankovića, Matijina brata, sklapa ugovor o mirazu s budućom suprugom Matijom, kćeri Ivana Verbančića³⁰;

– 12. ožujka 1573. u ispravi se navodi da je Šime Diminić bio oženjen Dinkom, kćeri pok. Jakova Frankovića, Matijina brata³¹;

– 4. ožujka 1576. sklopljen je ugovor o mirazu između Gržana Visentina i Celije, kćeri pok. Franje Frankovića, Matijina brata.³² U ispravi se spominje i Celijin brat, Mohor Franković, koji se navodi i u dokumentu od 1. ožujka 1579.³³

Tomu valja pridodati Olsonova svjedočanstva³⁴ u kojima se navodi kako je Paul Colomies³⁵ bio uvjerenja: „na temelju nekih autora ja sam prepoznao Flaciusovo ime kao Matthias Francowitzus, nadimak Flacius, roda Ilirskog, domovina Labin“ („*Flacii nomen ego ex certis authoribus cognovi esse tale: Matthius Francowitzus, cognomentio Flacius, gente Illyricus, patria Albonensis*“). Olson nadalje spominje da je Jean Pierre Nicéron³⁶ napisao sljedeće: „istinито ime obitelji bilo je Francowitz“ („*Le véritable nom de famille était Francowitz*“), oslanjajući se na saznanja njemačkoga evangelističkog teologa, povjesnika i pedagoga Abrahama Buchholzera, koji je tvrdio da je njegovo „pravo i cjelovito ime“ (*verum & integrum ipsius nomen*) Frankowitz. Abraham, sin Georga Buchholzera, kojemu je Matija, kako je navedeno, 1547. napisao predgovor, očito je bio dobro upoznat sa svim činjenicama, pa nema razloga sumnjati u njegovu tvrdnju.

Pišući o Matiji u 18. i 19. stoljeću, te su se informacije držali i stari istarski pisci Girolamo Gravisi, u svojoj raspravi *Memorie intorno a Mattia Francovitz detto volgarmente Flacio Illirico*³⁷, i kanonik Pietro Stancovich, u svojem djelu *Biografia degli Uomini distinti dell'Istria*, u kojem ga oslovljava s *Francovich Mattia, detto Flacio Illirico*³⁸.

³⁰ Vorano 2018, privitak 6/2.

³¹ Vorano 2018, privitak 6/3.

³² Vorano 2018, privitak 6/4.

³³ Vorano 2018, privitak 6/5.

³⁴ Olson, Zagreb, 2010., 33.

³⁵ Colomies, La Rochelle 1682, 15.

³⁶ Nicéron 1733, 2.

³⁷ Vorano 2016, 49–50.

³⁸ Stancovich 1829, 102–130.

Čuveni hrvatski povjesničar i arhivist Emilij Laszowski, uvažavajući tvrdnju navedenog uvjerenja iz 1569., spominje ga kao Matiju Vlacića Frankovića,³⁹ dok ga ekonomist Mijo Mirković, na temelju istog dokumenta, pretvara definitivno u Matiju Vlačića.⁴⁰

Zaključci

Na temelju svega iznesenog moguće je predložiti sljedeće zaključke:

1. Matijin otac bio je isključivo Andrija Franković, što notarski zapisi nedvojbeno dokazuju.
2. Matija, njegove sestre i braća te njegovi unuci zapisani su u notarskim ispravama samo pod prezimenom Franković.
3. Koliko je poznato, Matija je do 1542. upotrebljavao samo prezime Franković.
4. Matija je od 1542. nadalje, iz samo njemu poznatih razloga, očito neovlašteno, počeo potpisivati svoje spise s *Matthias Flacius Illyricus*.
5. Pritisnut optužbama brojnih protivnika, bio je prisiljen na valjani način opravdati uporabu prezimena *Flacius*.
6. S obzirom na to da latinski oblik *Flacius* može na hrvatskome glasiti Vlačić, Matija se dosjetio da svojemu pravom prezimenu Franković doda i prezime Vlačić, koje je u Labinštini bilo podosta prisutno.
7. Labinski podestat Baldissera Trevisan izradio je 1569., na Matijino traženje, posredovanjem njegova ujaka, uvjerenje po kojemu se njegov otac koristio prezimenima Vlačić i Franković, što nije odgovaralo istini.
8. U izradi uvjerenja sudjelovali su svjedoci samo s majčine strane, a nijedan s očeve, premda su bili živi.
9. Mišljenja sam da je Matija svakako bio Franković, a da su ga prilike natjerale da izvornom prezimenu pridoda i prezime Vlačić, što ne znači da je uistinu bio Vlačić.

Arhivski izvori:

Državni arhiv Pazin, HR-DAPA-811 *Podestat Labina i Plomina*.

³⁹ Laszowski, Zagreb 1909.

⁴⁰ Mirković, Zagreb 1960.

Literatura:

- Bonifacio 2019: Marino Bonifacio, *Dizionario dei cognomi di Trieste, dell'Istria, del Quarnero e della Dalmazia*, Istituto Regionale per la Cultura istriano-fiumano-dalmata, Trieste 2019.
- Calomies 1682: Paul Colomies, *Bibliothèque Choisie*, Pierre Savouret, La Rochelle 1682.
- Galić Bešker 2020: Irena Galić Bešker, „Matija Vlačić Ilirik (1520-1575): o poluti-sućljetnoj obljetnici“, *Latina et Graeca*, 38, 2020, 39–60.
- Hohnjec 1995: Nikola Hohnjec, „Matija Vlačić Ilirik. Kontroverzist i bibličar“, *Bogoslovska smotra*, 64, 1–4, 1995, 386–397.
- Ilić 2019: Luka Ilić, „Peregrinatio academica in življenjska pot Matije Vlačica Ilirika: od Labina do Wittenberga“, *Stati in obstatu*, 15, 2019, 23–43.
- Ladić, Orbanić 2008: Zoran Ladić, Elvis Orbanić, *Knjiga labinskog bilježnika Bartolomeja Gervazija (1525-1550)*, Serija: Spisi istarskih bilježnika I – Spisi labinskih bilježnika sv. 1, Državni arhiv u Pazinu, Posebna izdanja 17, Pazin 2008. Izvorna knjiga ima arhivsku oznaku DAPA, FLB, HR-DAPA-6.
- Laszowski 1909: Emilij Laszowski, *Matija Vlačić Franković (Matthias Flacius Illyricus) glasoviti Hrvat-Istranin XVI. vijeka*, Braća hrvatskog zmaja sv. 12, Zagreb 1909.
- Luciani 1869: Tomaso Luciani, *Mattia Flacio – Istriano di Albona, Notizie e documenti*, Pola 1869.
- Maračić 2015: Ljudevit Anton Maračić, *Samostan sv. Franje u Labinu / Il convento di S. Francesco di Albona*, Talijanska unija - Zajednica Talijana „Giuseppina Martinuzzi“ Labin, urednik i prevoditelj Tullio Vorano, Labin 2015.
- Mirković 1960: Mijo Mirković, *Matija Vlačić Ilirik*, Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 50, Zagreb 1960.
- Niceron 1733: Jean Pierre Niceron, *Memoires pour servir à l'histoire des hommes illustres dans la république des lettres*, XXIV, Briasson, Paris 1733.
- Olson 2010: Oliver Kermit Olson, *Matija Vlačić i opstanak Lutherove reforme*, prev. Ljubica Jambreč, Bogoslovni institut, Zagreb 2010.
- Stancovich 1829: Pietro Stancovich, *Biografia degli Uomini distinti dell'Istria*, II, Trieste 1829.
- Stemberger 1983: Herman Stemberger, *Labinska povijesna kronika*, uredio i preveo Tullio Vorano, Narodni muzej Labin, Labin 1983.

- Veronese 1996: Giuliano Veronese „La corruzione dei pubblici poteri nell’Istria veneta del ‘700“, *Acta Histriae*, 4, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Koper 1996.
- Vorano 2016: Tullio Vorano, „Mattia Flacio Illirico negli scritti di Gravisi, Stancovich, Luciani e Nacinovich“, *Atti del Centro di Ricerche Storiche*, 46, 2016, 47–62.
- Vorano 2018: Tullio Vorano, *Frammenti di storia albanese nelle annotazioni di Tomaso Luciani / Fragmenti povijesti Labina u bilješkama Tomasa Lucianija*, Talijanska unija – Zajednica Talijana „Giuseppina Martinuzzi“ Labin, Labin 2018.

Tullio Vorano

Vlačić, who was not Vlačić*Summary*

*On the 450th anniversary of death of the famous reformer of Labin, the author of this paper has made the issue regarding his family name more topical by presenting documents witnessing that Matija Vlačić's true name was indeed Matija Franković (Labin, 3rd March 1520 – Frankfurt am Main, 11 March 1575). All his relatives – father, brothers, sisters and nephews – used only the family name Franković. As of the year 1542 (foreword to Ravius), subsequently 1547 (foreword to Buchholz), and 1549 (his first autonomous work, entitled *De vocabulo fidei*), Matija started signing his published works as Matthias Flacius Illyricus. Two authors, Bonifacio and Stemberger, argue that Flacius is the Latin version of the word Vlah. The first author understands the term Vlah as family nickname, while the other believes it to be a synonym for the word shepherd. Supposedly, Matija wanted to portray himself as the spiritual leader – or shepherd – of all the Illyrians. The form Flacius may moreover be considered the Croatian version of the family name Vlačić. In 1569, under public pressure, or rather under the pressure of numerous opponents and enemies, Matija had a certificate issued, which was signed by Baldissera Trevisan, podesta of Labin. According thereto, his father Andrija was using the surnames Vlačić and Franković interchangeably. This had however been disputed in the original documentation. Regretfully, this certificate, which did not support the true state of facts, paved the way to the present state: Matija's surname is, almost without exception, believed to be Vlačić.*

Keywords: *Matthias Flacius Illyricus; Matija Vlačić-Franković; Labin.*

